

Стенографски дневникъ

НА

15. заседание

Петъкъ, 20 ноемврий 1942 г.

(Открито въ 16 ч. 25 м.)

Председателствувалъ подпредседателятъ Димитъръ Пешевъ. Секретари: Александъръ Загоровъ и Иванъ Минковъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

Съобщения:	Стр.	Говорили:	Стр.
Отпуски	411	Д-ръ А. Поповъ	411
Предложение	411	Ж. Струнджевъ	413
По дневния редъ:		К. Митаконъ	415
Законопроектъ за пензоветъ, заплатитъ и възнагражденията на държавнитъ служители. (Първо четене — продължение на разискванията)	411	Дневенъ редъ за следващото заседание	420

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Има нуждиниятъ брой народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отсутствуватъ народнитъ представители: Александъръ Симовъ, Атанасъ Цвѣтковъ, Василъ Цвѣтковъ, Георги Чалбуровъ, иж. Димитъръ Митковъ, Дончо Узуновъ, Иванъ Батембергски, Игнатъ Хайдудовъ, Кирилъ Минковъ, Мзтю Ивановъ, Милети Начовъ, д-ръ Никола Минковъ, Николай Султановъ, Петко Кършевъ, Петъръ Думановъ, Тодоръ Кожухаровъ, Филипъ Махмудиевъ и Христо Таукчиевъ) Има да ви направя следнитъ съобщения.

Разрешенъ е отпускъ на следнитъ г-да народни представители:

Александъръ Гатевъ — 1 день;
Атанасъ Цвѣтковъ — 1 день;
Василъ Цвѣтковъ — 1 день;
Игнатъ Хайдудовъ — 1 день;
Илия Славковъ — 1 день;
Кирилъ Минковъ — 1 день;
Киро Арнаудовъ — 4 дни;
Милети Начовъ — 2 дена;
Арх. Петъръ Дограмаджиевъ — 1 день;
Стефанъ Багирловъ — 1 день, и
Стоянъ Никифоровъ — 1 день.

Постъпило е отъ Министерството на финанситъ предложение за разрешаване на „Биготъ Шерфъ & Со“ да изваса до края на 1943 г., безъ износно мито, такси, данъци и гарбъ, растението „Никоциана Рустика“.

Раздадено е на г-да народнитъ представители и ще бжде поставено на дневенъ редъ.

Минаваме на дневния редъ:

Първо четене на законопроекта за пензоветъ, заплатитъ и възнагражденията на държавнитъ служители — продължение на разискванията.

Има думата народниятъ представителъ г-нъ д-ръ Атанасъ Поповъ.

Д-ръ Атанасъ Поповъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Много пъти, не само въ заседанията на сегашното Народно събрание, но и въ тѣзи на миналитъ Народни събрания, е билъ повдиганъ въпросътъ за уреждане на чиновническата проблема. Отъ години наредъ въ пензоветъ на държавнитъ служители и въ подбора на чиновничеството изобщо не е съществувалъ оня необходимъ и целесъобразенъ редъ, който е трѣбвало да съществува, за да се тури еднажъ завинаги хармония между различнитъ ведомства и да се установи съответствие между службитъ отъ различнитъ ведомства. Но както въ миналото, така и сега, разрешаването на този въпросъ е толкова трудно, толкова мъчно той е податливъ на уреждане, щото мнозина са бояха да се захванатъ съ неговото разрешаване.

Ще припомня само, че презъ 1926 г., 1927 г. и 1928 г. съществуваше така наречената Тричкова комисия, която се председателствуваше отъ единъ господиъ Тричковъ, която се мъчеше да уреди така наречения чиновнически въпросъ. Значи, толкова години преди днесъ съществуваша този чиновнически въпросъ, и тази комисия заседаваше години наредъ съ целъ на първо време да създаде хармония, съответствие, целесъобразностъ въ службитъ на държавнитъ служители и, на второ мѣсто, да направи по-голъмо съкращаване на държавнитъ чиновници. Така бѣше поставена проблемата. Тази комисия, обаче, не направи абсолютно нищо и, въпрѣки нейната работа, години наредъ, тя не даде никакви резултати. И следъ това се повдигаше мисло пъти този въпросъ, и много пъти самитъ чиновнически срѣди искаха веднажъ завинаги да се уреди този жизненъ за тѣхъ въпросъ, защото въ тѣхнитъ срѣди се чувствуваше най-много несправедливостта, която съществуваше по отношение на нѣкои чиновници отъ различнитъ ведомства.

И едва днесъ, г-да народни представители, нашето правителство пристѣпва решително къмъ разрешаването на този въпросъ. Азъ искамъ да подчертая сега, че едно отъ най-крупнитъ и, бихъ казалъ, най-смѣлитъ дѣла на правителството на г-нъ Филонъ е именно предлаганиятъ законопроектъ за цензоветъ, заплатитъ и възнагражденията на държавнитъ служители. Тази материя е толкова трудна, нейното разрешение е поставяло подъ затруднение много правителства, така че сега ние трѣбва да отдадемъ заслужената похвала и заслужената оценка на волята, на желанието на правителството да уреди еднажъ завинаги чиновнически въпросъ.

И действително, уреждането на тази материя е много трудно, и азъ веднага ще подчертая, че пакъ български държавенъ чиновникъ, единъ български съдия, натоваренъ съ ясно поставената задача отъ министъръ-председателя да се справи съ тази тежка, толкова сложна и разнообразна материя, можа тъй успѣшно и тъй резултатно да се справи съ нея. Отъ самия този фактъ азъ искамъ да извадя едно заключение, че когато на българския държавенъ служител му се поставятъ ясни и конкретни задачи, той може винаги успѣшно да се справи съ тѣхъ. Този фактъ иде още повече да докаже, че българскиятъ държавенъ служителъ не е оня държавенъ служителъ, съ който може би ние често се обсъскваме, бюрократътъ, който е изключение въ срѣдитъ на държавнитъ служители, и че българскиятъ държавенъ чиновникъ, когато му се възложи, макаръ тежка, сложна и важна, задача, може много добре и резултатно да се справи съ нея.

Подчертавайки това, азъ искамъ да се спра на нова смѣтка върху оня повикъ, който се отправя отъ различнитъ срѣди къмъ българскитъ държавни служители, и да подчертая наново, че не бива въ никой случай къмъ изключо-

ченията да причисляваме всички държавни служители в нашата държава. Че има изключения на бюрократизъм, че има изключения на формалистика, че има чиновници, които действително не сж въ състояние да извършат правилно, редовно и резултатно функциите, които имъ се възлагатъ, въ това нѣма съмнение. Обаче нѣма съмнение и въ другото, че българскитѣ държавни чиновници въ своето гражданско мнозинство сж пропити отъ духъ и желание да вършатъ резултатно работата, която имъ е възложена.

Г-да народни представители! Къмъ всички уърѣди, които често пъти се отправятъ по адресъ на българскитѣ държавни служители, азъ искамъ да припомня онова, което тѣзи държавни служители изживѣха презъ последнитѣ нѣколко години. Тѣ понасяха голѣми жертви, когато виждаха какъ животъ да тече въ много по-добра, въ много по-благодатна, така да кажа, форма за другитѣ граждани въ тази държава. Българското държавно чиновничество бѣше поставено въ много случаи предъ твърде тежки условия за животъ. И въпрѣки това то работѣше и искаше да изпълни своя граждански и държавенъ дългъ, и то действително го изпълни презъ последнитѣ години.

Г-да народни представители! Азъ искамъ въ връзка съ този законопроектъ — който по принципъ и въ цѣлостъ одобрявамъ напълно и смѣтамъ, че действително е разрешилъ много добре задачата, която си е поставилъ — да поставя само нѣколко въпроси и да обърна вниманието на почитаемото правителство върху тѣхъ, за да може въ комисията тѣ да бѣдатъ по-правилно разрешени.

На първо мѣсто, г-да народни представители, основниятъ принципъ, който е легналъ въ законопроекта за ценоветѣ, заплатитѣ и възнагражденията на държавнитѣ служители, е принципътъ за еднаквяване на чиновническитѣ заплати. Този принципъ действително е билъ копнежътъ, е билъ стремението на всички държавни служители отъ разнитѣ ведомства. Защото, който прегледа бюджетитѣ на държавнитѣ служители по разнитѣ ведомства, ще установи много бързо, че за еднакви служби, за които се иска единъ и сѣщъ образователенъ и служебенъ цензъ, въ разнитѣ ведомства се получаватъ различни възнаграждения. Тази несправедливостъ бѣше предметъ на много разисквания въ срѣдитѣ на държавнитѣ служители, и се повдигаше въпросътъ да се внесе еднаквяване на чиновническитѣ заплати въ смисълъ, да може единъ държавенъ чиновникъ, заемъ служба въ нѣкое ведомство, за който се иска единъ образователенъ и служебенъ цензъ, да бѣде възнаграденъ сѣщо така, както другъ чиновникъ въ друго ведомство, заемъ сѣщата държавна служба и изпълняващъ сѣщитѣ държавни функции. Това бѣше желанието, това бѣше искането, това бѣше стремението на всички държавни служители години подъ редъ. И азъ виждамъ, че този принципъ е легналъ въ основата на този законопроектъ. Стремението е да се получи пълно еднаквяване на заплатитѣ на еднаквитѣ служители по разнитѣ ведомства, отъ които се изисква единъ и сѣщъ образователенъ и служебенъ цензъ. Къмъ това се е стремилъ законодателятъ. Това е искалъ да установи.

Азъ трѣбва, обаче, да отбележа, че, за мое голѣмо съжаление, не навсѣкжде това е постигнато и заради това въ комисията ще трѣбва да се обърне по-сериозно внимание, за да се установи еднакъ завинаги еднаквяване между еднаквитѣ служби въ разнитѣ ведомства.

Г-да народни представители! Този въпросъ има не само материаленъ, но и мораленъ характеръ. Азъ винаги съмъ изтъквалъ, че тукъ не е важно, дали ще се даде по-голѣмо възнаграждение на нѣкои чиновници по разнитѣ ведомства, но че еднаквяването на възнагражденията на държавнитѣ служители, които заематъ едни и сѣщи служби, ще даде възможностъ за морално задоволяване на тия служители. И ето защо азъ бихъ искалъ, тамъ, където това еднаквяване не е прокарано въ законопроекта, тамъ, където все пакъ сж изпуснати нѣкои служби, като въ едно министерство сж възнаградени по единъ начинъ, а въ друго министерство сж възнаградени по другъ начинъ, това нѣщо въ комисията да бѣде поправено, за да може действително този законопроектъ, тѣй добре изработенъ и така правилно обхващалъ и справедливо разрешилъ сложната материя, която му е дадена за разрешение, да изпълни напълно своята епохална задача.

На второ мѣсто азъ искамъ да изтъкна постановлението, легнало въ чл. 13 на законопроекта, въ което се казва, че началникътъ на бюджетоконтролното отдѣление ще се справи съ всички назначения, ще държи протоколъ за назначенитѣ и за опредѣляне на ценза, дали може единъ кандидатъ за нѣкоя служба да заеме тази служба или не.

Г-да народни представители! Азъ искамъ да се обявя решително противъ постановлението на чл. 13, затуй, защото началникътъ на бюджетоконтролното отдѣление

подведомственъ само на едно министерство, а би трѣбвалъ онъ, който ще решава, дали даденъ кандидатъ може да заемъ тази или онази служба съгласно приложената таблица, да бѣде действително човѣкъ, който принадлежи къмъ самото министерство, въ което ще се назначава този или онази чиновникъ. Азъ искамъ да отбележа, че началникътъ и бюджетоконтролнитѣ отдѣления сж подведомствени на Министерството на финансите, и тѣ често пъти си вършатъ по свой пътъ, изпълняватъ своитѣ специални задачи, възложени имъ въ дадено министерство, и по-правилно би било, споредъ менъ, да се възложи на юрисконсулта или да се назначи нѣкое специално лице за личния съставъ при всѣко министерство, което действително ще може да се справи съ тази сложна материя — да опредѣля ценза да опредѣля, дали е възможно даденъ кандидатъ да по стѣпи на тази или онази служба. Азъ смѣтамъ, че тѣй както е предвидено въ чл. 13, ще се претрупа работата на бюджетоконтролното отдѣление и освенъ това смѣтамъ, че началникътъ на това отдѣление, който не е подведомственъ на дадено министерство не би могълъ правилно и целесѣобразно да извършва тази служба.

На трето мѣсто искамъ да отбележа, че възнаграждението, което ще се дава за прослужени 5 години — така както е дадено въ настоящия законопроектъ — би трѣбвало да се измени. Въ чл. 17 на законопроекта се казва че се дава новото възнаграждение за прослужени 6 години следъ 1 януарий 1943 г., че само тѣзи, които следъ тази дата ще бѣдатъ повишени, ще получатъ означенитѣ въ този законопроектъ възнаграждения, които сж чувствително увеличени. Смѣтамъ, че тукъ ще се създаде хаосъ и че много държавни служители, които заематъ по-висши служби, поради възнаграждението, което ще се дава отъ 1 януарий 1943 г. за прослужено време на други държавни служители на по-низши служби, ще подучаватъ по-малки заплати отъ по-низшитѣ чиновници, на които ще се даде възнаграждение по чл. 29 на този законопроектъ. И азъ даже не мога да си представя какъ технически ще бѣде уредена тази работа така, както е предвидено въ чл. 29 по смѣтамъ, че по-целесѣобразно, по-добре ще бѣде, ако възнагражденията по чл. 13 — макаръ да бѣдатъ намалени ако финансовитѣ възможности не позволятъ да се дадатъ въ този размѣръ, въ който сж опредѣлени тукъ — обхванатъ и прослуженитѣ години за минало време, да станатъ пригласирване съгласно чл. 13 на законопроекта на всички държавни служители, за да се внесе действително еднаквостъ въ тази материя.

Г-да народни представители! Искамъ да отбележа и едно друго нѣщо, което е действително важно и което както е дадено въ таблицата и както е дадено въ законопроекта, не зная какъ ще бѣде прилагано по-нататъкъ. Казано е наприкладъ, за агрономитѣ, че могатъ да минаватъ въ втора степенъ, ако сж прослужили като агрономи 4 години въ трета степенъ. Значи, единъ агрономъ, който ще иска да бѣде назначенъ като агрономъ втора степенъ трѣбва да е прослужилъ най-малко 4 години като агрономъ трета степенъ. Ние досега нѣмаме абсолютно никакви степени при тѣзи служби и не може да се намѣри нито единъ агрономъ днесъ, който да е прослужилъ като агрономъ 4 години въ трета степенъ, за да може да заеме служба агрономъ втора степенъ и по този начинъ действително да отиде на мѣстото, което предвиждатъ таблицитѣ за държавнитѣ служители. Смѣтамъ, че тази материя така както е уредена тукъ, ще създаде нѣкои затруднения и може би известни спънки юридически или формални, които по-нататъкъ ще спънатъ изобилно класирането или подреджането на цѣлия персоналъ въ нѣкои ведомства. Защото, г-да народни представители, не се касае тукъ самъ за агрономитѣ. Касае се и за другитѣ служби, които сж степенувани, където се предвиждатъ I и II степени, и където за минаването отъ III къмъ II степенъ трѣбва държавниятъ служител непременно да е прослужилъ въ III степенъ известенъ брой години, а следъ това да мине въ II степенъ или въ I степенъ. И понеже досега е нѣмало такава степенъ, азъ не виждамъ какъ тази материя ще бѣде уредена по-нататъкъ.

Г-да народни представители! Най-сетне азъ искамъ да се спра още върху единъ въпросъ, който смѣтамъ, че заслужава да бѣде отбелязанъ. Това е въпросътъ за заплатитѣ, изобило, на държавнитѣ служители. Така, както сж дадени въ таблицата, така, както сж опредѣлени съ предложенията татъ, азъ смѣтамъ, че тѣ сж задоволителни и че процентното увеличение, което се дава за поскъпяването на живота, все пакъ отговаря до известна степенъ на това поскъпяване, за да може действително държавниятъ служител горедолетъ поне да бѣде задоволенъ. Чл. 35 постановява, да се даде на чиновникитѣ, вънъ отъ опредѣленитѣ имъ заплати, едно процентно възнаграждение поради по

сключаването на живота. Ако това остане тъй, както е сега въ чл. 35, азъ съмтамъ, че това процентно възнаграждение по-нататъкъ не ще може да се видоизмѣнява, понеже е дадено съ законъ, и, следователно, утре, ако животътъ поскѣпне още и ако нуждитъ наложатъ, щото на чиновниците да се даде само за поскѣпването едно ново възнаграждение, трѣбва да се измѣни цѣлѣтъ чл. 35, трѣбва изобщо по законодателенъ редъ да се уреди тази материя. Затуй азъ бихъ молилъ, този въпросъ да се уреди така, че да се дава процентно възнаграждение на държавните служители поради това, че е поскѣпналъ животътъ, безъ да се определя процентътъ, а този процентъ да се определя съ бюджета на държавата, за да може това процентно възнаграждение да се видоизмѣнява съ огледъ на условията на живота и съ огледъ на скѣпотията, която може би ще настѣпнѣ и която настѣпва въ нашия животъ.

Съ тѣзи нѣколко думи по законопроекта, азъ приключавамъ своитъ бележки и искамъ още веднажъ да изкажа най-искрена и най-сърдечна похвала преди всичко на г-на министър-председателя, че се е решилъ да разреши този толкова важенъ, толкова сложенъ и толкова изпълненъ съ противоречия въпросъ, да внесе единъ така добре изработенъ и така цѣлостно обмисленъ законопроектъ, който, убеденъ съмъ, отъ всички срѣди за държавните служители ще бѣде посрещнатъ добре. Азъ съмтамъ, че всички дребни недоразумения, пропуски или опущения, които съ направени въ законопроекта, ще имаме случай въ комисията подробно да ги разискваме и да поправимъ онова, което може би поради сложеността на материята не е могло да бѣде уредено.

Азъ съмтамъ, че съ този законопроектъ разрешаваме веднажъ завинаги чиновническия въпросъ, че му даваме задоволително разрешение и че веднажъ завинаги тая материя се урежда съгласно съ копиежитъ и желанията на държавните служители по разнитъ ведомства. (Ръкоплескания)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Жико Струнджевъ.

Жико Струнджевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Даленъ ни е за разискване и гласуване законопроектъ за цензоветъ, заплатитъ и възнагражденията на държавните служители. Говорителитъ досега се изказаха ласкаво за него. Къмъ тѣхъ се присъединявамъ и азъ. И наистина съ него се запъва една празднота, която съществуваше досега въ нашата държавна организация. Съ него ще се излѣкува една дълбока рана, която съществуваше въ чиновническитъ редове. Съ него, най-после, се въвежда една коренна реформа въ нашия държавенъ животъ, която отваря очитъ и на слѣпцитъ, за да прогледнатъ и да видятъ, че днесъ се твори, а не се снѣ.

Безспоренъ фактъ е, че и въ миналото е имало държавници, които съ се опитвали да прокарватъ подобна реформа, но, благодарение на тогавашната политическа конюнктура, спорозетъ и кавитъ, които съ съществували, не съ имъ дали възможностъ да се загрижатъ за прокарването на подобна реформа.

Този законопроектъ, азъ съмъ увѣренъ, ще задоволи и чиновницѣтъ, и държавата, и народа. Чиновницѣтъ ще ъдадатъ доволни, защото се поставя веднажъ завинаги край на анархията, която съществуваше досега при определяне заплатитъ въ държавния бюджетъ. Тя съществуваше затуй, защото близки чиновници на сили на деня и приятелски и роднински връзки често пѣти се добиваха до възможностъ по околенъ пѣтъ да увеличатъ воитъ заплати, като си поставяха нови титли и нови служебни наименования. По такъвъ начинъ често пѣти се дезавуираха стари, способни и заслужили чиновници и на тѣхно мѣсто изпѣкваха нови и по-активни.

Законопроектътъ ще създаде успокоение въ редоветъ на държавните служители и всѣкой ще знае своето мѣсто, своята степенъ и своето призвание. Безспорно, най-голъмо успокоение въ редоветъ на държавните служители ще създаде чл. 43, въ който се предвижда, че се подвеждатъ юдъ еднакъвъ знаменителъ всички чиновници отъ държавнитъ и отъ автономнитъ учреждения. Къмъ последнитъ спадатъ чиновницѣтъ отъ Българската народна банка, отъ Българската земеделска и кооперативна банка и отъ мина „Перникъ“.

Досега нѣмаше изравняване на заплатитъ на чиновницѣтъ отъ единитъ и другитъ учреждения и затова съществуваше антагонизмъ между единитъ и другитъ чиновници. Съмтамъ се, че има привилегировани учреждения и е тѣхнитъ чиновници съ големъ деца на държавата. Ова въ бъдеще нѣма да бѣде и затуй спокой-

ствието между единитъ и другитъ чиновници ще настѣпнѣ. Ако се изгледатъ и нѣкои нередовности въ таблицитъ и въ размѣритъ на заплатитъ, азъ съмтамъ, че ще се постигне наистина едно, идеално разрешение на този тѣй сложенъ въпросъ въ нашия държавенъ животъ. Ще има задоволство и въ държавата, защото въ бъдеще съставянето на държавния бюджетъ нѣма да срѣща толкова голѣми трудности и мъки, каквито досега съ се срѣщали и на каквито сме били принудени да увеличаваме заплатитъ на нѣкоя категория чиновници или на известни личности чиновници, които съ заемали известни длѣжности. Ще бѣде успокоенъ и самиятъ народъ, защото нѣма да има недоволни чиновници, които да си служатъ съ настроенното на населението, за да създаватъ противодържавни елементи. Въ основата на тая имъ дейностъ е било тѣхното недоволство отъ възнаграждението, което държавата имъ е давала като нейни служители.

Г-да народни представители! Азъ мисля, че и досега държавата не е гледала машенски на нашето държавно чиновничество. Вѣрно, че е имало тукъ-тамъ недоволства, но изобщо взето българскиятъ държавенъ служителъ е билъ винаги по-добре отъ другитъ съсловия въ живота — работници, земеделци, знаятци. Затуй често пѣти е имало търкания между държавните чиновници и тѣзи съсловия. Днесъ, обаче, се почувствува криза въ възнаграждението на чиновницѣтъ поради тежкия икономически животъ. И затуй държавата веднага имъ се притече на помощъ, като имъ дадохме една добавъчна заплата презъ м. юний, втори пѣтъ — половинмесечна заплата презъ м. септември, а сега вече значително увеличаваме тѣхното възнаграждение, плюсъ процентното възнаграждение, което се дава поради поскѣпването на живота.

Държавата винаги е гледала да задоволи своитъ служители. Тя ги задоволява и въ друго отношение. Днесъ държавниятъ чиновникъ не е подложенъ както въ миналото на тормозъ — та не е сигуренъ на своето мѣсто. Въ миналото знаеме, че съ смѣняването на единъ режимъ, съ изването на друга политическа комбинация всички заварени чиновници отъ предния режимъ съ бивали уволнявани, разкарвани, мѣстени, тормозени. По този начинъ се създаваше смутъ въ редоветъ на българскитъ държавни служители и тѣ никога не съ били спокойни за своитъ мѣста. Днесъ смѣняването на министри или кабинети не внася абсолютно никаква тревога въ редоветъ на българския държавенъ служителъ. Днесъ той е стабилизирани и, въ сравнение съ миналото, неговото положение е запазено твърде добре. Днесъ можемъ да чуемъ да се смѣняватъ министри или нѣкои по-висши чиновници, чиято дейностъ е свързана съ политиката на съответния ресоръ, но никога не чуваме да се уволняватъ чиновници отъ срѣдна рѣка или прислужници.

На второ мѣсто, българскитъ държавни служители получаватъ своето възнаграждение редовно на 25-о число на месеца. А редовно даденото е двойно дадено. Имаше времена, когато чиновникътъ не получаваше своята заплата цѣли три месеца и бѣше принуденъ да я залага на бакали и търговци, да се унижава, да губи своето достоинство, своя прѣстижъ и да излага и държавата. Днесъ може да става споръ за размѣла на заплатитъ, но за редовното имъ плащане споръ не става. Далената навреме заплата наистина издига българския държавенъ служителъ прѣдъ околната соѣда, защото той не стига до положението да проси или да се унижава, да взема на версия отъ разни бакали и търговци необходимитъ продукти за своята и на семейството му прехрана.

Най-после, г-да народни представители, днесъ българскиятъ държавенъ служителъ е поставенъ и при по-добри трудови условия. Днесъ вече не е толкова актуеленъ въпросътъ за здравословното състояние на чиновника. Въ миналото чиновникътъ бѣше заплашенъ отъ заболяване отъ туберкулоза, отъ ревматизмъ, отъ ишиасъ и други тежко излѣчимъ болести. Днесъ, обаче, и тази заплаха до голѣма степенъ е премѣхната, тѣй като държавата съ своята досегашна политика създаде твърде удобни хигиенични и модерни злания, въ които чиновникътъ, въ служебно време да може да работи при добри условия, а така също и здравни домове, където винаги може да си отидѣне. При това положение ние можемъ да искаме отъ чиновника безспорно и по-голъма отговорностъ при изпълнение на неговата служба къмъ държавата и къмъ народа. Чиновникътъ трѣбва да знае, че той съ постигането на длѣжността сключва договоръ съ държавата, съгласно който той дава своя умственъ и физически трудъ на нея и на народа и срещу него получава съответно възнаграждение: че държавата е една организация отъ служби, начело на които стоятъ държавните служители,

и че от тия държавни служители зависи правилното функциониране на тия служби, че държавата е една машина, и, както всяка машина, ако някой нейн чарк, ако някоя нейна бурма е негодна, е развалена, тя не може да върви; държавата, ако има негодни или слабо подготвени чиновници, ще почне да работи, да функционира неправилно.

Най-деликатният въпрос въ нашия живот, г-да народни представители, е отношението на българския държавен служител, на българската интелигенция — защото тя е планирана най-много въ държавното чиновничество — към българския народ. Ако ние бихме се въртели добре въ дейността на чиновника, ще видим, че не е толкова тежко разрешимъ въпросът за неговата служба въ канцеларията, колкото въпросът за неговото отношение към публиката, към народа, към гражданата. Чиновникът е спойтелното звено между държавата и народа. Народът познава държавата от нейните служители. Ако служителът е тактичен и умълен и се отнася добре съ публиката, и държавният строй, и държавното управление ще бъдат добри, ще се харесат за народа. Въ противен случай народът, като се отвращава от държавата и от нейните чиновници, ще прави криви заключения за самия държавен строй, въ някои случаи ще избухне и към искания за неговото промъкване.

Особено зле се отразява върху народа неправилното прилагане от чиновниците спрямо народа законите, правилниците и наредбите, които се издават въ нашата страна. Има един погрешен възглед — бих казал, макар и законен, състоящ се въ това, че всеки закон, всеки правилник, всяка наредба трябва да се знаят от гражданата, шом като бъдат публикувани въ „Държавен вестник“. Наистина, формално това е така, но фактически не се оправдава от действителността. Вие знаете, че за да стане едно правило закон, необходимо е то да се създаде съответно съ нуждите на живота от компетентен чиновник, да мине през комисия и да бъде одобрено от нея, да бъде одобрено от респективния министър, от Министерския съвет, от Народното събрание, на първо четене, след това пак от комисия, да мине тук на второ четене, да стане то ясно и разбрано най-напред за нас, които го гласуваме. Един закон, минал през всички тия перипетии, който е станал разбран от всички ни, се публикува въ „Държавен вестник“, и след това трябва да бъде изпълняван от гражданите въ дълбоката провинция, от нашето село, което е далеч от центъра и е далеч от възможността да проумее, да знае истинските постановления, истинските намерения на управлението при създаването на закона. Чиновникът, който прилага този закон, често пъти го прилага сухо, остро, така както го чете той въ „Държавен вестник“, и никога не може гражданите или селяните да бъдат извинени за неизпълнението на закона, защото му се казва: законът е публикуван въ „Държавен вестник“ и ти си длъжен да го знаеш.

На това се дължат и ония последици, които наблюдаваме ежедневно — масови нарушения и неизпълнения на постановленията на законите, на правилниците и особено на постановленията на Министерския съвет. Често пъти въ законите се казва: еди-кой-си материя ще бъде уяснена съ особенъ правилник. Правилникът се написва въ канцеларията, публикува се въ „Държавен вестник“ за изпълнение, без да може да бъде асимилирана неговата материя от широките народни маси, а чиновниците, които прилагат правилниците и наредбите, винаги ще намерят врата, за да открият нарушения и неизпълнения.

И точно въ това отношение чиновникът може да покаже доколко той изпълнява своите ненаписани задължения, именно — отношението му към публиката, към народа. Ако той умее да разясни правилниците, законите и постановленията на Министерския съвет на широката публика, на широките маси, тогава ще има много малко нарушения на постановленията на Министерския съвет и законите въ нашата страна. Истинското приложение на законите е само тогава благоприятно, когато то бъде доброволно. Ако има много нарушения, много престъпления по един закон, този закон или не е разбран, или пък е неудобен и поради това не може да бъде изпълнен. Съ такива закони най-много се злоупотребява от чиновници, които имат една замисъл да ги прилагат съ цел да уязвяват населението и по този начин да създават лоши настроения спрямо държавата. Най-много се злоупотребява съ законите от фискален характер, какъвто е законът за акцизите, законът за горите и напоследък наредбите на Дирекцията за храноизнос.

Ако се направи една повърхностна анкета, въ този момент въ Специалния съд при Дирекцията за храноизнос ще се намират около 30,000 постановления за глоби за по 5 и повече хиляди лева и още толкова актове съ неиздадени постановления. Тия масови нарушения се дължат не на друго, а на неразясняване на законите, на липса на умение да се изпълнят и приложат тѣ от нашия народ.

Ето къде трябва държавният служител да постигне правилно, тактично и умъло, за да не излага държавния строй, държавното ни управление пред широките народни маси. Когато чиновниците правят такива грешки, безспорно се създават лоши настроения, и от самото управление ще трябва да се правят голѣми усилия, за да се отхвърлят подозрения и обвинения, а въ един случай се прибѣгва и към голѣми амнистии, към каквито ние досега сме прибѣгвали много пъти. Затова е необходимо държавният чиновник да се смята като член на националната пропаганда и той да има за задача, грижа и задължение да обяснява твърде много на широката публика, на народа ония постановления, които са съ тежки последици, за да се избѣгне съставянето на актове, издаването на наказателни постановления и плащането на тежки глоби. Защото една модерна държава не трябва да чака да се поддържа от глоби, а трябва да се поддържа само от редовните данъци, които са определени по съответните закони и въ държавния бюджет.

Поради отношенията му спрямо държавата и народа, върху българския държавен служител често пъти се хвърля голѣмият и тежък упрек, че въ нашата държавна организация се създава така наречения бюрократизъм.

Г-да! Подъ бюрократизъм аз разбирам бавност, немарливост, нехайност, което граничи допък и съ мързел. За ефикасното излъкуване на този бюрократизъм може да се вземат мѣрки, а това значи да се създаде експедитивност, компетентност и отговорност за службата. Въ туй отношение се прави твърде много. Ако се отиде сега въ държавните учреждения, вижда се наистина, че има един нов дух, има стремление да се разрешават бърже всички въпроси. Бавността се състои въ това, че или съответният чиновник не е достатъчно просвѣтен и компетентен, или пък няма достатъчно смѣлост да поеме отговорност при разрешаване на известен въпрос. Нисният чиновник чака да му се дадат нареждания от началника на отделение, началникът на отделение чака нареждания от началника на отделение, началникът на отделение — от директора, директорът — от министъра, и докаго всичко това се свърши, минават много дни, а въ днешното нервно и динамично време това се отразява твърде зле върху публиката, върху народа. Ето защо необходимо е, чиновниците да бъдат достатъчно просвѣтени, достатъчно умѣли и достатъчно познавачи на службата си, да имат смѣлост, при нейното отправление, да поемат нужната отговорност при разрешаването на въпросите. Тогава този бюрократизъм, за който толкова много се приказва, ще бъде сам по себе си премахнат. Тогава вървам, че въ кѣсо време ние ще можем да се радваме на експедитивност въ нашите държавни учреждения, за каквато мнозина мечтаят. Тази експедитивност ще трябва да бъде доведена дотам, че да се премахне нуждата да идват от дълбоката провинция хората, за да настояват за разрешаването и на най-малките въпроси, които ги интересуват, вследствие на което се явява претрупване на влаковете съ пътници, натрупване на много публика въ София, претрупване въ канцеларията, и се създават недоволства спрямо режима и спрямо управлението.

Г-да народни представители! Често пъти въ Камарата и вън от нея се повдига и въпросът за убежденията на държавните служители. Безспорно е, че държавният служител е мислено същество, той е човек и равноправен гражданин и, следователно, може да има свои убеждения по ред въпроси, които влияват общество и държава. Но държавният служител трябва да знае, че има известни ограничения, състоящи се въ това, че неговото мислене и неговото действие трябва да бъдат нагласявани към онзи държавен строй, към онова държавно управление, на което той служи въ даден момент, следователно той трябва съответно да нагласява и своите убеждения.

Днес въ българските държавни служители се наблюдава един факт, който не е толкова за похвала. Този факт се състои въ туй, че въ държавните служители, макар тѣ въ болшинството си да са на фронта на държавата, е настъпила апатия, индиферентност. Когато

държавните служители се намират на известни публични места, между общество, между граждани и селяни, тъй като чели се смущават, като че се страхуват да изясняват пред това общество известни идеи, известни принципи, известни положения, които днешното държавно управление застъпва. Тъ или мълчат, или се присъединяват към ония, които се изказват против управлението. Това тъй правят с цел да не влизат в конфликт, да не влизат в очити на ония, които сж около тях, но това е погрешно схващане. Държавният чиновник трябва да бъде агитатор на своята държава, той трябва да я защитава на всяко място и в всяко време. Особено в днешните времена държавният чиновник е задължен да стори това.

Наред с тия държавни чиновници, които сж на фронта на държавата, у нас се забелязва друга категория чиновници, които имат едно отношение на безразличие към времето, в което живеят. Такъв чиновник се е пристрастил, срастнал е с своята служба и него него интересува нищо друго, освен писалката, хартията и четирите стени на неговата канцелария. Него не го интересува кой ще управлява държавата и какво ще бъде я очаква. За него е важно да не бъде изместен той от някъто, на който седи, всичко друго за него е безразлично.

Има и друга категория чиновници, които слушат за положението, в което се намира политическият живот на страната ни, и съответно с това се нагаждат и тъй. Това сж така наречените „презастрахователи“. За тях е важно, кой твър ще появи, за да могат бързо да вземат мерки да се приспособят към него, за да могат да запазят в известни моменти своето служебно положение.

Най-после, в редовете на нашето чиновничество има и елементи сж противодържавни идеи, макар, за голяма радост, тъй да сж много малко. Това сж хора, които сж своите дъла, сж своите постъпки, сж своите пасивни или активни действия поощряват противодържавните елементи в нашия обществен и държавен живот. Такива чиновници никога няма да чуят да похвалят или да кажат нещо хубаво за България. Тъ никога няма да се възхитят било от известни успеси на нашето управление, било от победите, които печелят нашите съюзници. За тях всичко това е черно, невърно, лъжа. Хубавото за тях е другото, което чуват от тайните радиостанции, или онова, което им се говори от радио-Лондон или Москва; за тях то е върното, то е истината. По един хитър, ловък начин тъй разпространяват чутоето между най-много население и така създават настроение против държавата и управление.

Г-да народни представители! Тия държавни служители не служат почтено на своята държава. Тъ сж се възползували от това, че не могат да бъдат затворени и че срещу тях не могат да бъдат взети съответни мерки, и затова отиват да подриват основите на държавата. Няко повече: въ дълбоката провинция тъй дори си служат с чувството на българския народ, което той е запазил спрямо руския народ. Тъ шепнат на народа и му говорят на ухото, тайно или явно, че България е сгръбнала, гдето не е отишла или не отива сж Русия, защото Русия е наша освободителка. Тия държавни служители и някои други като тях не могат да разберат, че днес, когато българският народ се бори за своето обединение — за това обединение, за което ние мечтаем от стотици години — това обединение не се поддържа от Съветска Русия. Няко повече, срещу това обединение сж пошити въковни врагове сърби и гърци, които сж съюзници на Англия и на Русия, и които, ако могат да спечелят войната, биха ни унищожили заедно с тия, които днес мислят обратно на това, което вършим ние. Българският държавен служител и българският интелигентен гражданин, ако уважава себе си, ако уважава народа си и своята собствена държава, трябва да смъта за унижение да слуша черни станции, да слуша радио-Лондон и Москва, защото там сж настанени хора неотговорни, хора, които имат интерес да разрушат духа на българската интелигенция, на българския държавен служител, а после това да се отрази върху българския народ, върху българската армия, за да можем да бъдем лесна плячка при постигането на пъклените цели и задачи на нашите противници. Ако българският държавен служител зачита и уважава себе си, ако държи за своя, в който живее, днес би трябвало наистина да постъпва по този начин. България е доказала твърде много, че тя винаги е била лоялна към Съветска Русия и към руския народ, обаче от там сж дохождали за нас най-големите неприятели, от там се

поддържат у нас чужди елементи, пръскат се познати за измъняването на нашия строй, от там ни се изпращат парашутисти, от там се кове нашето унищожаване, като преди всичко ще бъдат унищожени българските държавни служители и българската интелигенция. Българският държавен служител трябва да знае, че ако България бъде разпокъсана, или ако Германия загуби войната, то най-напред ще настъпят тежки моменти именно за него. Това ни показва европейската война, това сж ни показали много факти от миналото и настоящето. За да може българският чиновник да бъде добре възнаграден и да бъде добре поставен, необходимо е българският народ да запази тъзи свежени граници, в които се намира днес. Въ него трябва да настъпи дух на отрезвление, въ него трябва да настъпи дух на идеализъм; той трябва да изостави на заден план своето постоянно мечтание за задоволяване своите материални интереси. Ще дойдат моменти, когато и това, ще настъпи, но в днешния момент българският държавен служител трябва да бъде доста прозорлив и доста идеалист. Той трябва да стане начело на своя народ и да реши за себе си въпроса, че днес той е готов да понесе всичко, за да може държавата да преодолее трудните моменти, в които се намира. Ако настъпят моменти, когато ние ще трябва да вземем участие въ войната, българският държавен служител ще трябва да се отърси от онова свое убеждение, че той е необходимост за държавата и въ тежките моменти да търси скрити места за разни държавни учреждения или въ тилови служби, за да избегне вземането участие въ първите редове на войската, защото това негово поведение се следва от народа, след сж останалото гражданство; всичко такова негово действие се зле отразява върху самия дух и на войска, и на народ. Държавният служител ще трябва да докаже, че е достоен носител на идеите на своя народ и да даде въ жертва своя живот за каузата на тоя народ. Наистина, въ такива моменти ние ще изгубим част от своята интелигенция, но ако се спечели войната, тази загуба ще се извакса въ късо време, а ако, благодарение на нашето неумение да водим народа, загубим войната, то ще се тури край на цялата българска интелигенция. Защото нашите врагове, въ лицето на сърби и гърци, сж жестоки, тъй сж опасни, тъй сж озлобени. Ако евентуално бъдем победени, тъй ще обезглавят преди всичко българския народ от неговата интелигенция, за да остане другото просто население, което тъй ще изпользуват като роб за постигането на своите материални цели и блага. Затова и днешният момент е от решително и важно значение за българската интелигенция въ лицето на държавните служители. Тъ ще трябва да внимават твърде много и да разберат, че сега не е времето нито да бъдат индиферентни, нито крайно еготи и реалисти, а ще трябва да бъдат достатъчно смели, достатъчно достойни, за да понесат тежестта на времената, които преживяваме. Ако стане нужда България да се намеси въ войната, ние не трябва да оставяме тежестта на други, а ще трябва сж всички сили да понесем тази тежест. И ако българската интелигенция, българският държавен служител се запита, какво бихме сторили, ако се наложи и на нас да вземем участие въ войната, отговорът трябва да бъде един — смъло, гордо, решително да заявим: ще се бием! Ще се бием навсякъде и сж всяко! Ще се бием до последния човек, до последния куршум за спечелването на победата, защото по-добре достойно да загинем, отколкото робски да живеем. (Ржкоплетканя)

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата народният представител г-н Крум Митакоев.

Крум Митакоев: (От трибуната) Г-да народни представители! Организацията на държавните служби въ връзка сж личния състав — ценз, назначение, повишение, градиция, възнаграждение и пр. — има съществено, важно държавно и обществено значение. Добре избрано, компетентно, справедливо, повишавано и добре възнаграждавано държавно и обществено наемничество е непоклатим стълб и опора на държавата и обществото.

Въпросът за шата на държавните и обществени служители е отдавна сложен на обсъждане и разрешение въ нашето общество. Заслугата на правителството сж внесението на тоя законопроект и твърде голяма, особено сж оглед на времената, които преживяваме. Постиганията на законопроекта за краткото време, въ което е приготвен, сж, можем да кажем, доста добри, за да не кажем много добри. За да бъде тоя напълно усъвършенстван, доколкото е възможно въ този момент, нужно е сътруд-

ническото на г-да министрите и г-да народните представители в комисията, за да се направят някои поправки, някои допълнения и разяснения, които в нищо няма да изменят съществено законопроекта.

Ще трябва, според мене, да се направи нещо, за да се побългарят, ако мога така да се изразя, законопроектът. Във смисъл да се побългарят наименованията на службите. Ако, г-да народни представители, прегледате законопроекта и названията на разните служби, ще видите, че от приблизително 150 различни наименования на служби повече от 100 носят чужди имена. Естествено, не бихме могли изведнаж да побългарим всичките, но все пак бихме могли в това отношение да направим нещо, да турим поне началото за постепенното им заместване с български наименования. Та нали едно от изискванията на новия ред е и да побългаряваме, да национализираме всичко, да избъгваме по възможност интернационалното?

Освен това аз съмтам, че в законопроекта би трябвало да се прокара и едно друго начало — не само цензът образователен и служебен, т. е. служебната компетенция, а — особено това е необходимо за настоящият времена — и ценз морален. Този ценз, който до известна степен е прокаран в закона за държавните служители, трябва да бъде дебело подчертан в законопроекта. При назначаване и при задържане на служба на един държавен служител, трябва да се държи сметка не само за неговия морал като човек, но и за неговия политически морал, за неговото отношение към държавата в миналото и в настоящето, за да знаем, дали той човек, който може да е много компетентен, високо образован, ще бъде полезен в службата, която ще му поверим, или обратното, с своя извънредно голъм интелект, с своите големи способности ще намбри някакви задни вратки да саботира държавната машина, да нанася вреда на държавата — като казвам „държавата“, разбирам държавата при днешния режим — която той въ душата си мрази; макаръ че аз мисля мога да допусна, че един българин може да бъде въобще изцяло против своята държава.

Г-да народни представители! Искам да изтъкна и друго едно обстоятелство: когато назначаваме чиновници, би трябвало да имаме предвид и тяхната националност. Върно е, по нашата конституция, всички български поданици са равни, т. е. ние направихме едно изключение по отношение на българските поданици евреи — български поданик от еврейски произход не може да бъде чиновник, не може да бъде държавен служител. Съмтам, че в това отношение трябва да направим нещо повече, трябва да подчертаем, че занапред в българската национална държава, в българската държава на новия ред само българите могат да бъдат на държавна и обществена служба. Само тогава ще имаме по-голяма гаранция, че българският чиновник, че държавният служител ще работи действително за благото и за преуспяването на своята българска държава.

Също така налага се, от техническо гледище, и едно по-внимателно вглеждане в направения приравнявания на службите по шатните таблици. Това, обаче, ще може да се извърши в парламентарната комисия.

Г-да народни представители! Във връзка с въпроса за цензове, заплати и възнагражденията на държавните служители е и въпросът за стабилитета на държавните служители, който въпрос бѣ засегнат от някои от ораторите, които говориха преди мене. Тоя въпрос може да се разреши държавнически само когато се поставеният на обсъждане въпрос бъде правилно разрешен и когато самият режим се окончателно оформи и установи. Защото, г-да народни представители, как ще преценим нашите чиновници и ще намбрим, че тѣ са вече напълно годни, когато още нашият режим не е напълно установен? Нашият режим, казано *entre parenthèses*, е в течение, въ насока да се оформи напълно, но той е все още въ процеса на оформяването. При такова положение как можем да определяме качествата на един държавен служител, за да можем впоследствие да му дадем, ако не пълен стабилитет, поне относителен стабилитет? Аз ще кажа и нещо по-друго. Когато имаме един окончателно установен безпартисен режим, като сегашния, много естествено е, че даже и без закон за стабилитет на чиновниците държавните служители въобще са много по-стабилизирани, отколкото в миналото при партийния режим. Днешната власт не може да се бои от държавните служители, както миналата партийна власт. Защо? Защото съмната на едно правителство въ миналото дохождаше на власт нова партия и тя туряше своите партизани на държавните постове.

Това бѣше естествено, защото всяка власт може да упражнява преди всичко съ хора, въ които има доверие. Всяка нова власт въ миналото изгонваше ония чиновници, които бѣха нейни политически противници и затова въ миналото, за доброто на самата държава, тъй като чиновникът не се чувствуваше сигурен — всички чиновници треперѣше, да не би утре при една промяна на правителството да последва неговото изгонване от служба — бѣше твърде много назрѣл въпросът за стабилитета на държавните служители. Днес, обаче, положението е по-друго. Днес могат да се променят правителствата, обаче режимът не се променя, или ако се промени въ нещо, той се променя частично. Днес не става смѣняване на чиновничеството при смѣната на правителството. Днес чиновниците обикновено биват уволнявани само при провинение въ службата. Има, действително, няколко случая на промяна на чиновници и при днешния режим. Направиха, се, по личните разбирания на един министър, някои неправилни и незаслужени може би уволнения, понижения и размѣствания. Няма да поменавам конкретни случаи, но имаме наскоро промяна на чиновниците въ едно министерство. Но това, г-да, е изключение. Дойде, обаче, друг министър, който повече или по-малко стабилизира веднага чиновниците, защото стабилитетът преди всичко е необходим не толкова за чиновника, за държавния служител, колкото за самата държава. Държавата има интерес, нейните чиновници да бъдат спокойни. От друга страна, тя държи сметка и за справедливостта, държи сметка и за обстоятелството, че чиновникът, прекарал една служба по-дълго или по-кратко, заангажиран е и вече въ услуга на държавата, има право на пенсия, изслужените години му дават известни права и справедливо е да бъде зачетен и неговият интерес. Но въ днешното време, г-да, когато се дава приоритет на държавната власт, личността стои на второ мѣсто. Не бѣше така при миналите режими. Тогава можеше да се говори да се даде предимство на чиновника, можеше да се помисли даже въ един момент, както още някои наши държавни служители мислят, че държавата е създадена за чиновниците, а не тѣ за държавата; можеше да се мисли, че трябва да се държи сметка преди всичко за някакви хуманитарни съображения, да се държи сметка за личността, за човека и пр. Не. По-напред държавата, преди всичко държавата и после човекът. Това може да е несправедливо от гледна точка на личния интерес, но когато е полезно за държавата, когато е полезно за нацията и народа, такава несправедливост ще се понесе.

Та само тая ли е несправедливостта, която понасят българските граждани въ името на общодържавния интерес? Та няма и много справедливо да вземеш единствения син на една стара жена и да го изпратиш на бойното поле, да го изложиш на куршумите, да го изложиш на смърт и т. н. за интереса на държавата? Това може да е несправедливо по отношение на тази жена, обаче това е необходимост, това е извънредно полезно за държавата, за нацията преди всичко. Щом това може да стане съ живота на отделния човек, много естествено е, че може да се посегне на чисто материалния интерес на държавния служител.

За да се стабилизира държавните служители, необходимо е преди всичко тѣ да бъдат подготвени морално. Не може държавата, особено днешната държава, да държи на служба чиновници неподходящи морално, както не може да държи на служба и чиновници неподходящи интелектуално.

Какво прокарваме днес въ разглеждания законопроект? Че неподходящият интелектуално чиновник не може да заеме тая или оная служба. Ние искаме, чиновникът да бъде годен не само интелектуално, но и морално, да бъде годен да изпълни като войник на пост своя дълг, своята служба.

Новото време, г-да, се стреми към една власт, стояща на голяма етична висота. За да може това да бъде постигнато, необходимо е преди всичко едно държавно чиновничество, което да стои на много голяма етична висота. Лошо ли е чиновничеството — не може да бъде добра и властта. Колкото и да е добра властта, при лошо чиновничество тя ще се компрометира. Ето защо всяка власт, особено една добра власт, която иска да се прояви като такава, не може да не изчисти държавното наемничество от плевелите, от бурените, защото, както казах по-рано, не държавата и обществото са въ служба на своите наемници, а, напротив, държавните служители са въ служба на държавата и обществото и затова ги наричаме служители. Държавата и обществото не са длъжни да стабилизира държавното чиновничество, щом то не задоволява тяхните изисквания. Обратното води към бюрократизъм, към бюрокрация.

За правилното функциониране на държавните служби, личният състав на тия служби трябва да се издигне до степен, отговаряща на назначението му. Трябва да се премахнат у него преди всичко рутината, бюрократизмът, покварата, партизанщината, като се подобри неговият бит, духовен и материален, и като се политизира, най-сетне, чиновничеството преди да се стабилизира. Г-нъ министър-председателът в своята реч на 15 септември, въз основа на точка 14 от правителствената програма, заяви, че трябва да се засили борбата против бюрокрацията, и последната да се премахне.

Но, г-да, що е бюрократизъм? Азъ смътам, че тукъ има употребена една дума погръшно. Отъ поясненията, които даде г-нъ министър-председателът, по-скоро трябва да разбираме, че се касае за премахване на бюрократизма. Бюрократия значи управление на чиновничеството, въ противовесъ на Парламента. Смѣта ли нѣкой, че има такава нѣщо въ България? Смѣта ли нѣкой, че чиновничеството въ България управлява, въ противовесъ на Парламента, за да става нужда да се премахва бюрокрацията? Такова, за честта на българската държава и на режима, нѣма. Може би има тенденция да се прояви такава бюрократия въ нѣкои сѣрѣди, обаче бюрократия въ нашата държава нѣма. Бюрократизъмъ — а-а, то е вече друго нѣщо. Бюрократизъмъ у насъ, за голѣмо съжаление, както самъ г-нъ министър-председателътъ въ своята речъ призна, пѣкъ и тукъ се каза, има, и то въ доста голѣма степенъ. Бюрократизъмътъ у насъ е наследенъ още отъ нашитѣ освободители — руснацитѣ, отъ стара царска Русия.

Що е бюрократизъмъ, г-да? Бюрократизма най-добре бихме могли да го характеризираме съ думата канцеларщина. Канцеларщина у насъ има. Има отдѣлни висши чиновници, които често пѣти минаватъ рамкитѣ на закона; има голѣмо писмоводство, има лоши отношения на чиновници къмъ граждани; има много чиновници, които презъ цѣлия денъ не работятъ почти нищо, или, както народътъ казва, си клатятъ краката. Всѣко министерство за себе си често пѣти образува отдѣлна държава. Това, което едно министерство разреши, въз основа на едни закони, друго министерство току видите го спира въз основа на смѣнитѣ закони. Нѣщо повече: това, което едно отдѣление въ дадено министерство разреши, друго отдѣление го отхвърля и т. н. Бюрократизъмъ има, и то въ голѣми размѣри. И затова г-нъ министър-председателътъ иска да премахне това наследство отъ миналитѣ режими, защото то съвсемъ не подхожда на днешното динамично време, както той каза. Но, г-да народни представители, ще трябва да признаемъ, бюрократизъмътъ — може би се лъжа, може би пресиравамъ — както чели иска да се вмѣкне и тукъ, въ нашитѣ сѣрѣди. Какъ? Азъ ще ви напомня само нѣкои особенни положения. Напримѣръ — нека се не сѣрди председателството — записвахме се по нѣкои закони десетъ, двадесетъ, тридесетъ души по редъ. Всѣки знае кой е по редъ. Отиваме следъ това да видимъ списъка на народнитѣ представители кои ще говорятъ, и виждаме — не знамъ по коя причина — съвсемъ другъ редъ: този, който е записанъ втори или трети, отхвъркналъ на 15-ти или 16-ти.

Министъръ Петъръ Габровски: Истина ли е?

Крумъ Митаконъ: Истина е, за голѣмо съжаление. По-нѣкога, не винаги.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Вънѣсто да говорите неспровѣрено, отправете едно питане къмъ председателството за конкретенъ случай. Азъ мисля, че сте въ грѣшка.

Крумъ Митаконъ: Дано съмъ въ грѣшка.

На насъ прави впечатление — може това да не е проявление на бюрократизъмъ, може да е политично — че по-нѣкога нашитѣ часовници, който е електрически, закъснява.

Таско Стоилковъ: Оставете тѣзи работи!

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Азъ решително опровергавамъ това твърдение.

Крумъ Митаконъ: Добре, но не можете да опровергавате следното твърдение. По отговора на тронното слово бѣха записани 18 или 19 оратори. Обикновено говорятъ по 12. Имаше единъ случай 9 души да говорятъ. Обаче тази година случи се, кой знае какъ, така, че когато говорѣше осмиятъ ораторъ, г-нъ Димитъръ Андреевъ, звъни звънецътъ много силно, и веднага се направи предложение за прекратяване на дебатитѣ.

Таско Стоилковъ: Съгласно правилника.

Крумъ Митаконъ: Да, съгласно правилника. Но въ нѣкое учреждение, където се прокарва бюрократизъмъ, не се прави нищо противъ правилницитѣ: винаги въ името на правилницитѣ и на законитѣ се вършатъ нѣща, които не са въ духа на законитѣ.

Таско Стоилковъ: Митаконъ донѣкъде е правъ.

Крумъ Митаконъ: Може би азъ въ моитѣ наблюдения съмъ много мнителенъ и съмъ схваналъ нѣкои нѣща, които съвсемъ не са така. И дай Боже да не са така, защото за доброто на отечеството, за бъдещето на България, хубаво е такива работи да не ставатъ занаятъ по никакъвъ начинъ.

Таско Стоилковъ: По-рѣдко да ставатъ, а не хептенъ да не ставатъ.

Крумъ Митаконъ: Да, нѣкога може. Винаги азъ съмъ казвалъ следното: обичамъ да се пазя стриктно конституцията, защото нашиятъ режимъ се основава на конституцията. Ако ние унищожимъ конституцията, или не зачитаме конституцията, ние не зачитаме нашия режимъ. Едно време властта изхождаше отъ партията, отъ народа, както казваха. Днесъ изпълнителната властъ изхожда по силата на конституцията, която пѣкъ е създадена по решение на Учредителното събрание, което представяваше на времето върховната воля на народа. Ако ние отречемъ конституцията въ нѣкои нейни отдѣлни форми, то естествено, че отричаме самия режимъ. Но все пакъ нѣкога се налага, формата да отстъпи предъ върховния интересъ на държавата, защото и самата конституция е създадена за държавата, а държавата не е създадена за конституцията. Азъ така смѣтамъ. Може това да не е съгласно съ клетвата, която съмъ далъ, но върховниятъ интересъ на държавата трябва да бѣде надъ всичко.

Таско Стоилковъ: Донѣкъде е така!

Крумъ Митаконъ: Най-после ще направимъ едно прегръщение предъ Бога, като направимъ нѣкой пътъ нарушение на конституцията, но да нарушаваме конституцията за цѣло и нещѣло, за дребни работи, това е много опасно и много погръшно.

Бюрократизъмътъ у насъ се проявява често пѣти като бюрократия. Ето едно негово невинно проявление. Вие всички знаете, г-да, че следъ всѣко тържество се дава официално съобщение, кои са присъствували на тържеството. По държавната иерархия — поне така винаги се е мислило — най-напредъ върви Царятъ и Царското семейство. Следъ това върви министър-председателътъ, следъ него председателътъ на Народното събрание; следъ председателя на Народното събрание следватъ министритѣ; следъ министритѣ следва председателството на Народното събрание; следъ него — народнитѣ представители, бивши министри, директори, дипломати и т. н. Обаче кой знае по каква случайност, въпрѣки постѣлжитѣ, които правихме, и въпрѣки обещанията, все сѣрковатъ вестницитѣ комоникетата, които се даватъ за провинциалнитѣ тържества. Ще видите въ съобщението за нѣкое провинциално тържество, че ние вървимъ следъ околийскитѣ началници! Кой може да откаже, че това не е така? Не искамъ да кажа, че е унижено, но смѣтамъ, че едно вътрешно чувство на нѣкои бюрократизирани чиновници като чели ги кара да постѣпватъ така. Понеже опозицията често пѣти казва, че сме били полицейски избраници, и тѣ мислятъ тѣй и често пѣти казватъ: „Ние сме ви избрали.“ Г-да! Вие много добре знаете, че българскиятъ народъ изпрати настоящото Народно събрание. Може тукъ-тамъ да е имало нѣщо, обаче това е волята на народа. И затова тия, които така мислятъ, са зловредни чиновници и трябва да се поставятъ на мѣстото имъ. Всѣка жаба да си знае гъла, защото иначе ще дойде полека-лека една анархия и нѣма да се знае кой пие и кой плаща въ тая страна.

Таско Стоилковъ: На нѣмски е „Жабелъ гъленъ“. (Веселостъ)

Крумъ Митаконъ: Да говоря ли, г-да, и за едно друго обстоятелство. Често пѣти тукъ наблюдаваме бързо законодателство, особено когато се отнася за нѣкои закони, които интересуватъ Софийската община. Тукъ дохожда тогава цѣлото постоянно присъствие на общината — трябва да кажа, че азъ съмъ софийски народенъ представител — и настоява, чакъ по-скоро, тѣхнитѣ кѣмѣ.

трически закони да минат набързо. Ами вие, г-да, които сте ги работили съ недъли, да не кажа съ месеци, какъ искате отъ насъ така изведнажъ, топтанджийски да приемемъ тия закони? Ние имаме съвѣсть и желание да бъдемъ излезни, но така не може да се приематъ закони. То бива да се бърза съ нѣкои закони, когато нѣма време за много умуване, когато по-добре е да има единъ лошъ законъ, отколкото да нѣма законъ. Но когато има време, трѣбва да направимъ нѣщо по-хубаво. Какъ така! Ние не сме гении, не сме божества. Макаръ че сме народни избраници и се предполага, че тукъ е изпратенъ елитътъ на България въ настоящия моментъ — има и други добри хора, но все-таки ние сме елитъ, така се предполага — ние нѣмаме качества на божества, за да можемъ да приемемъ за 24 часа законопроекти, които сж работени съ месеци. А още повече, когато нѣколко закони се внасятъ, едновременно, ние не можемъ компетентно да се произнесемъ по тѣхъ. И това е малко нѣщо като бюрократизъмъ, и г-нъ министър-председателътъ трѣбва да го изгони отъ нашитъ срѣди. Ние, приобщенитъ народни представители, сме дошли тукъ да работимъ за България, а заедно съ това сме дошли да работимъ за авторитета на дневната власт и насъ ни боли всѣкога, когато може да се създадатъ мотиви за каквато и да е критика отъ страна на народа. А народътъ пък е свикналъ да мисли, че народнитъ представители управляватъ. Казваме: а бе, не е така, никога не е било така, народнитъ представители не управляватъ, народнитъ представители обсъждатъ законитъ. Народното събрание дава канавата, по която изпълнителната властъ управлява, но народътъ мисли, че ние управляваме. Понѣкога и ние грѣшимъ, че искаме да управляваме. Народното събрание има друга функция: да контролира управленнето, да контролира чиновницитъ, а не да управлява.

Г-да! Нека свърша съ тѣзи малки въпроси епиграпически. Азъ ще кажа друго нѣщо, пакъ въ връзка съ насъ, народнитъ представители. Г-да! Когато говоримъ за чиновницитъ, ние всички знаемъ, че се касае за държавата.

Иванъ Н. Петровъ: Г-нъ Митаковъ!

Крумъ Митаковъ: Моля, всѣки има усѣтъ и разбирание, докога е полезенъ и кога не е полезенъ. Не можемъ абсолютно да бъдемъ съгласни единъ съ другъ. Чаятъ, който за васъ е сладъкъ, за мене може да не е достатъчно сладъкъ, и да искамъ още едно захарче.

Отиваме въ учрежденията. Благодарение на нѣкакво създадено положение, ние казваме предварително, че сме народни представители. Често пѣти ние мълчимъ, за да видимъ какво става, но понѣкога казваме, че сме представители на върховната контролна власт. Никой не иска да знае за васъ, а често пѣти има случаи да ви заплашватъ. Ние знаемъ случайтъ съ Пантевъ, съ единъ капитанъ и други — да не ги изброявамъ. И сега се оплакваше единъ нашъ колега, че въ нѣкое учреждение единъ голѣмъ представител на изпълнителната властъ влѣзълъ съ него въ препирня, която е твърде унижителна за народния представител. И това станало не по вина на народния представител.

Таско Стоилковъ: Кажете му името.

Крумъ Митаковъ: Защо да кажа името му? Въ комисията, ако стане дума нѣкога, ще го кажа. Не трѣбва тукъ сега да го казвамъ. Най-сетне, азъ не казвамъ това, за да искамъ непременно да се накаже този чиновникъ. И той не е виновенъ, защото се е създала една тенденция, увлѣкли сме се...

Таско Стоилковъ: Въ новия редъ!

Крумъ Митаковъ: Азъ смѣтамъ, че трѣбва да туримъ край, както казва и г-нъ министър-председателътъ, на бюрократизма въ нашата държава.

Единъ народенъ представител: На въпроса.

Крумъ Митаковъ: Г-да народни представители! Г-нъ министър-председателътъ изтъкна една много държавническа мисль въ своята речъ, а именно, че трѣбва да се засили отговорността на държавния служител въ България. Това е напълно въ съгласие, преди всичко, съ чл. 165 отъ конституцията. Тамъ изрично се подчертава, че държавниятъ служител е отговоренъ за своитъ дѣла.

Ако имаше тукъ повече опозиция, щѣхъ да оставя тия работи, които казахъ, да ги каже опозицията, но тамъ е особеността на нашето управление, че ние, изхождайки не отъ партии, а отъ народа, несвързани съ никакви ангажименти, сами се критикуваме. Новата властъ има тая особеностъ, че сама се критикува. Новата властъ никога не твърди, както партиитъ твърдѣха въ миналото, че е непогрѣшима. Напротивъ, новата властъ винаги казва: азъ строя и, като строя, грѣша. Вие не строехте и твърдѣхте, че сте непогрѣшими, че сте пали нѣкакви въ политическия животъ, защото вие бѣхте доктринери. Ние не сме доктринери. Особено, хубавото на новия режимъ е това, че не е доктринерски. Щомъ е така, ние сме длъжни тукъ сами да критикуваме неджитѣ си, още повече, че имаме съзнание, че тѣзи недѣли сж много по-малко отъ качества, които има дневниятъ режимъ, че грѣшкитъ, че недостатѣцитъ сж много по-малки отъ постиженията, отъ качества въобще на дневната властъ. Нали целта ни е да създадемъ всѣки день все нѣщо по-хубаво. Е добре, щомъ тази ни е целта, ние можемъ да направимъ това, като критикуваме сами себе си. Но ще кажете: защо не критикувахте тамъ, въ частното събрание на болшинството? Вѣрно е, че въ частното събрание на болшинството може би е по-удобно да се критикува, но има какво да се каже и тамъ, което не бива да се каже тукъ. Обаче има нѣща, които тукъ трѣбва да се кажатъ, тукъ трѣбва да се критикуватъ, защото народътъ иска да знае, че народното представителство е на поста си. Азъ бѣхъ казалъ веднажъ въ частно събрание на болшинството, че не правимъ добре, не правимъ голѣма услуга, ако, като дакини, само кадимъ темиятъ съ кандилищата. Ние ще направимъ по-добро впечатление на народа, когато повече се отдаваме на почтена, на здрава критика, отколкото само да славословимъ. Всички знаемъ доброто, народътъ най-добре знае доброто, но той, държейки за злото, винаги туря по-голѣмъ коефициентъ предъ недостатѣцитъ. И когато народътъ направи своя балансъ, винаги ние сме въ пасивното салдо.

Значи, преди всичко ние трѣбва да премахнемъ всички причини, които могатъ да дадатъ основание на българския народъ да си създаде мнение въ наша вреда, че въ края на краищата да ни тури въ пасивното салдо. Защото, г-да, както е вѣрно, че селянитъ сѣдятъ за държавната властъ по кметовѣтъ и въобще по общинскитъ работи, така е вѣрно, че цѣлитъ български народъ сѣди за всѣка властъ по нейнитъ чиновници. Ако чиновникътъ въ едно министерство е добъръ, вежливъ, услужливъ, народътъ остава съ добро впечатление за държавната властъ. Може въ нѣкои министерства да нѣма Богъ знае какъвъ редъ, но като влѣземъ ние, като народни представители, по нѣкаква работа и видимъ, че чиновницитъ се отнасятъ съ насъ любезно, вършатъ работата ни експедитивно, казваме: браво на министра, и винаги сме го покрепили тукъ, когато е ставало нужда. Ако, обаче, нѣкъде чиновницитъ ни посрещнатъ зле, ние се настройваме противъ министра. Ако това става съ насъ, народнитъ представители, които сме въ постояненъ контактъ съ министритъ, то какво остава за народа? Ако се настройваме така зле ние, когато сме отишли въ нѣкое министерство, безъ да кажемъ, че сме народни представители, и чиновникътъ ни посрещне недружелюбно, може да си представите, какво ще бъде впечатлението на единъ човѣкъ отъ народа, да кажемъ на една вдовица или на една бабичка, дошла да търси своето право, и чиновникътъ, писаръ или какъвто и да е, не иска да ѝ услужи и я изгони. Тя не смѣта, че този чиновникъ, може би пияница, е виновенъ, а казва, че властта е виновна. Ще ви дамъ примѣръ за една моя община. Следъ изборитъ промѣниха състава въ цѣлата община, въ която влизатъ 17.000 жители. Туриха за секретаръ единъ много добъръ човѣкъ, но пияница. Българскитъ граждани отъ това селище, когато отидатъ по каквато и да е работа въ общината и отидатъ при секретаря, защото той трѣбва да подпише удостоверението или другъ документъ, тѣ усѣщатъ, че този човѣкъ мирно не бѣва, видятъ, че не знае да се държи и т. н. И какво си казватъ тия граждани? Преди всичко си казватъ: „Лоша държава“ и на второ мѣсто казватъ: „Лошъ депутатъ, нищо не може да направи за нашата община.“ А пъкъ азъ правихъ постѣпки, но не аялъ защо, нищо не можа да стане. И вие сами знаете, колко пѣти се правятъ постѣпки за нѣкои работи, но не върви. Както и да е.

Та, казвамъ, държавниятъ чиновникъ морално трѣбва да стои много високо, за да се почувствува и моралниятъ възходъ на новия режимъ, на новата властъ. Дотогава докогато не създадемъ едно истинско чиновничество, което да отговаря на новата властъ, не мислете, г-да, че ние ще можемъ да постигнемъ нѣщо. Ние винаги ще слушаме за недоволства отъ народа. Има много нѣща, г-да народни

представители, които, ако се обясниха на народа, той нѣмаше да се вълнува и нѣмаше да се създават недоволства. Особено е така за прехраната. Ако имаме чиновничество подготвено морално, то щѣше да изясни на народа много работи, защото ние, народните представители, сме само 150 души и цѣль денъ да ходимъ, не можемъ на всички да обяснимъ всичко, нито имаме възможностъ. Пъкъ на насъ често пѣти и не ни вѣрватъ.

Иванъ Н. Петровъ: Не ни вѣрватъ ли?

Крумъ Митакъвъ: Искамъ да кажа, че се явяваме между народа по-нарядко и оставаме следъ насъ други да говорятъ противъ насъ. За всѣки случай не ни вѣрватъ, защото ни смѣтатъ за управляващи. Но това нѣма да бѣде така, ако кметътъ или другъ чиновникъ отъ общината обясни на хората причинитѣ, защо, напримѣръ, нѣма царвули, защо нѣма това или онова. Българскиятъ народъ има голѣмо национално съзнание, той е високо патриотиченъ и готовъ на всички жертви, стига само да знае, че има справедливостъ, че има редъ, че никой не се обогатява за негова смѣтка, че въобще никой не саботира и не прави пакости за негова смѣтка. Ето виждате, г-да, какво грамадно значение има чиновничеството, особено въ днешнитѣ моменти, за нашата страна и за настроението на българския народъ. А вие знаете, отъ какво кардинално значение за нашата политика е настроението. Народъ съ високо повишенъ духъ е съ щастливо бъдеще, и обратно.

Така че този законопроектъ трѣбва да се попълни съ нѣкои и други полезни нѣща, макаръ че и да се попълни, ако нѣма кой да го приложи, пакъ нѣма нищо да излѣзе. Ние имаме и други много хубави закони, излѣзли отъ тукъ — великолепни, но, понеже не се прилагатъ, не даватъ желанитѣ резултати. Ако г-да министритѣ взематъ актъ отъ това, което казваме — азъ вѣрвамъ, че тѣ ще направятъ това, защото тѣ самитѣ го съзнаватъ — ние ще имъ дадемъ нуждната подкрепа да очистятъ държавното чиновничество отъ непоправимитѣ елементи и да стегнатъ останалитѣ, и тогава ние бързо ще прогресиране. Иначе, не програмираме, не закони — каквото щемъ да направимъ, ние отъ тукъ, отъ върха, нищо нѣма да постигнемъ, или това, което ще постигнемъ, ще бѣде извънредно малко.

Г-да народни представители! Въ този редъ на мисли искамъ да кажа нѣколко думи за нѣкои нѣща, които ставатъ въ нашата страна или за които поне се приказва. Казахъ за засилване на отговорността. Г-нъ министъръ-председателъ особено наблегна на това. За да може да се постигне засилването на отговорността, изискватъ се, между другото, две нѣща: първо, техническа компетентностъ и, второ, морална компетентностъ. Ако имаме технически компетентни хора, наистина, тѣ нѣма да правятъ грѣшки, но ако същевременно сѣ и добросъвестни. Единъ технически компетентенъ човѣкъ може, поради саботажство, да извърши такива работи, на основание на закона, които могатъ да причинятъ голѣми пакости. Ако технически компетентниятъ чиновникъ е и морално компетентенъ, нѣма да ставатъ такива работи и нѣма да има нужда да се търси отговорностъ въ чиновницитѣ, защото нѣма да има провизици се. Но понеже не всички чиновници сѣ добросъвестни, затова трѣбва да се търси отговорностъ, и такива, които не притежаватъ нуждитѣ морални качества, трѣбва да се премахватъ; трѣбва да се търсятъ и намиратъ отговорнитѣ, да се търси тѣхната отговорностъ и да се наказватъ съответно.

Искамъ да кажа нѣколко думи и за разнитѣ комисии и съвети. Г-да! Азъ вѣрвамъ, както се каза и отъ министерската маса, че въ скоро време ще се тури край на разнитѣ междуведомствени и не зная какви комисии и съвети, презъ които всѣки чиновникъ отбѣгва да поеме върху себе си отговорностъ по нѣкои въпроси, особено ако се касае до нѣкои парични въпроси на държавата или по други нѣкои по-заплетени въпроси. Въ такъвъ случай полка-лека цѣлата отговорностъ се хвърля върху съвета или комисията. Събиратъ се членове на съвета или на комисията, често пѣти взематъ най-пакостното, най-незаконното решение и, когато попиташъ кой да е отъ членоветѣ, всѣки вдига ръце и казва: азъ настоявахъ, настоявахъ, но другитѣ членове се противопоставиха, и така се реши. Всѣки поотдѣлно казва сѣщо за себе си и въ края на краищата — кой е отговоренъ — нѣма отговоренъ. Въпросътъ е решенъ, свършенъ, макаръ да е извършено, нѣма да кажа беззаконие, но това, което не е трѣбовало да бѣде направено.

Г-да! Искамъ да кажа и нѣщо друго въ връзка съ въпроса за засилване на отговорността. Ние не спазваме нѣкои особени нѣща, много важни. Нека да кажа нѣщо отъ

нашия близъкъ животъ. Свидетели сме били на смѣняване разни висши служители — да не говоря за чиститѣ. Виждаме, какъ изведнажъ се смѣняватъ нѣкои висши служители, безъ да знаемъ защо става това, безъ да ни се даватъ нѣкакви пояснения. Даже ние, народните представители, не бихме знаели, ако странично не се осведомимъ, защо е станала смѣната на този или онзи висшъ служител. Така, напримѣръ, видѣхме, че изведнажъ се смѣни бившиятъ директоръ на пошитѣ и бившиятъ директоръ на народното здраве, безъ да знаемъ защо. Дори на началника на униформената полиция за 24 часа казаха: вземи си куфара и си върви. Сега казватъ сѣщото на началника на административния отдѣлъ при Главната дирекция на желѣзницитѣ. Защо си отива, никой отъ насъ не знае. Въ това отношение има една анонимностъ. Сѣщото можемъ да кажемъ и за назначаването на нови висши служители. Назначи се нѣкой новъ служител на голѣмъ постъ, но откъде е, какъвъ е — не знаемъ. Ужъ всички вършимъ обща работа, а не знаемъ, защо се назначаватъ нѣкои хора.

Но най-интересното е, че имаме законъ за запасното войнство, обаче досега каточели той си остава едно пожелание, никога не се държи смѣтка, че и въ срѣдата на запасното войнство — хора, които сѣ взели участие въ войнитѣ, кавалери на ордена за храбростъ — има много достойни хора, които биха могли съ успѣхъ да замѣстятъ нѣкой по-младъ човѣкъ, неучаствувалъ въ войнитѣ, даже неслужилъ. Но става нѣщо особено, каточели и въ този моментъ не се дава достатъчно тежестъ на този мораленъ елементъ — да си доказалъ своята привързаностъ къмъ стечеството. Не зная какво да кажа по-нататъкъ. Вие ме разбирате.

Сѣщо така има често пѣти случаи на назначаване хора, за които властътъ не знае, обаче ние знаемъ, че сѣ „бивши“. Казватъ за нѣкого: „Бившъ, а гледаме — назначенъ. Защо е назначенъ, нали бѣше комунистъ, нали бѣше масонъ? Ужъ гонимъ комуниститѣ и масонитѣ!“ — Ама, отговарятъ, той е „бившъ“. Както и да е.

Въ връзка съ въпроса за назначаването и уволняването, особено на комуниститѣ, г-да, трѣбва да кажа, че ние гласувахме единъ специаленъ законъ, за да очистимъ нашата държавна машина отъ тѣхъ, но кой знае защо, отъ 180 хиляди държавни служители, само нѣколко стотинъ души сѣ уволнени. Изтъква се мисълта, че ние водимъ борба съ комунизма, но не и съ комуниститѣ. — Не трѣбва, казватъ, да създаваме въ настоящия моментъ фронтове въ народа, да копаемъ пропасть, да ровимъ въ народа; не бива да изхвърляме чиновници, за които не сме напълно увѣрени, че сѣ комунисти и съ това сами ние да ги направимъ комунисти поради туй, че сме извършили евентуално несправедливостъ спрямо тѣхъ. Такива и други подобни разбирания се изтъкватъ.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ Митакъвъ! Изтече Ви времето вече.

Крумъ Митакъвъ: Не е изтекло. Имамъ още време, г-не председателю. Азъ видѣхъ часовника, когато почнахъ да говоря.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Недейте твърди, че това, което казвамъ азъ, не е вѣрно!

Крумъ Митакъвъ: Г-не председателю! Това не за пръвъ пѣтъ става между мене и Васъ!

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Вие не знаете. Въ 5 ч. и 20 м. Ви дадохъ думата. Какъ можете да опровергавате това!

Крумъ Митакъвъ: Както и да е. (Веселостъ)

Стефанъ Радионовъ: Ясно е!

Крумъ Митакъвъ: Г-да! Говоримъ за отговорности. Станаха голѣми събития въ Тракия, въ Македония, къде ли не — въ разни мѣста, обаче се взеха нуждитѣ мѣрки отъ властѣта. Напримѣръ, стана наводнение въ Видинъ, пропаднаха храни, отидоха складове и пр. и пр., но отговорности нѣмаше. Азъ смѣтамъ, че сега, когато повдигаме въпроса за отговорноститѣ, трѣбва да се намѣрятъ отговорнитѣ и да получатъ заслуженото. Навремето, когато министърътъ на търговията бѣше внесълъ тукъ закона за регулиране на ценитѣ и осигуряване на снабдяването, азъ направихъ предложение, и чиновницитѣ, които сѣ наговарени съ приложението на закона, да бѣдатъ наказвани съ сѣщо такива тежки наказания, съ каквито ще бѣдатъ наказвани и продавачитѣ, и купувачитѣ. Г-нъ министъръ,

общо, каза, че не е съгласен, и моето предложение пропадна, защото не бива, разбира се, да изказваме недоверие на министъра. Е добре, г-да, онзи ден сам министърът на търговията призна, че имало много чиновници, които не изпълнявали работата си, които били голъми вредители и добави: „Какво да правим, министърът не е слънце да огръбе навсѣкжде.“ Ами точно затова, защото министърът не е слънце да огръбе навсѣкжде, аз исках да се приеме навремето моето предложение за наказване и на чиновниците.

Стефанъ Радионовъ: Ясно е!

Крумъ Митаконъ: Също така, г-да, аз имамъ сведения — който се интересува, мога да му ги кажа — за много неедни нѣща, които сѣ станали. Тукъ не му е мѣстото да ги изтъквамъ. Имамъ документални доказателства за това. Радвамъ се, че властта иска да тури край на всичко това и действително да утвърди една истинска власт преди всичко въ срѣдата на чиновничеството, като го очисти и създаде отговорности и за него.

Прави ми впечатление, г-да, и другъ единъ фактъ. Отъ две години е приготвенъ законопроектъ за користните престъпления на чиновниците, но още не е внесенъ въ Народното събрание. Дойде новъ министъръ, но и той още не го е внесълъ. Защо не се внесе този законопроектъ, който въ основните си постановления изисква, всѣки чиновникъ да декларира своето материално положение, за да се знае въ края на краищата . . .

Д-ръ Георги Липовански: Защото нѣма користъ.

Крумъ Митаконъ: Г-нъ министъръ Захариевъ казва, че има користъ. И г-нъ министъръ Габровски — нѣма го сега тукъ — призна, че имало нѣкъде нѣщо. Ако тѣ не бѣха признали това отъ своето високо мѣсто, азъ нѣмаше да го казвамъ.

Г-да! Между другото искамъ да кажа и следното. Една голѣма заслуга е на г-нъ министъръ-председателя, гдето той обявя като основно положение въ програмата на правителството политизирането на чиновниците. Хайде да не казвамъ тази дума, но той буквално каза: „Държавните и обществените служители трѣбва да сподѣлятъ идеите на управлението.“ Г-да! Освенъ тѣзи работи, които ви изнесохъ, има ма̀са други работи, за които вие бихте се почувствали и бихте казали, какъ е възможно тѣ да ставатъ въ България. Разбира се, това сѣ отделни случаи, това не е система. Но понеже искаме да създадемъ една идеална държава, такава каквато я желаемъ, то много естествено е, че чиновниците трѣбва да бѣдатъ политизирани, трѣбва да бѣдатъ съгласни съ тезите, които провежда правителството. Господата отъ опозицията винаги сѣ били противъ политизирането на чиновниците, когато сѣ били въ опозиция, но винаги сѣ били за политизирането на чиновниците, когато сѣ били на власт. И ако ние искаме да създадемъ здрава власт, преди всичко трѣбва да политизираме чиновниците, да задържимъ на постове имъ ония държавни чиновници, които работятъ за насъ, а тѣзи, които ни саботиратъ, които искатъ да ни компрометиратъ и т. н. трѣбва да освободятъ мѣстата си, за тѣхъ не трѣбва да има мѣсто въ лестницата на държавното чиновничество.

Таско Стоилковъ: Дръжъ се — имашъ право! (Веселостъ)

Крумъ Митаконъ: Това е правилното становище. Въ това отношение ние всецѣло трѣбва да подкрепимъ г-на министъръ-председателя и правителството въобще. Трѣбва да се отиде докрай въ тази посока, но все пакъ да се държи смѣтка за нѣкои положения. Защото азъ винаги съмъ изтъквалъ и тукъ, г-да, че въ днешния моментъ, когато велики народи се борятъ, въ центъра на борбата винаги стои преди всичко международното организирано еврейство, а подиръ него и масонството. Трѣбва заедно съ това да се потърсятъ масоните, да се изчистятъ, пакъ били

тѣ и бивши масони. Навремето азъ направихъ тукъ предложение, което се прие въ комисията — да се обявятъ имената на всички масони, за да ги познаваме и да видимъ кой съевременно се е отказалъ отъ масонството и кой се е обявилъ противъ него. Има много наши другари, бивши масони, които съевременно започнаха борбата срещу масонството, като разбраха вредитѣ отъ него. Моето предложение бѣ прието отъ комисията, но по една случайност, при отпечатването на доклада на комисията, е било пропуснато. Азъ направихъ тукъ протѣстъ, обаче г-нъ Логофетовъ не го чу, и тая работа се отмина. Затова ние днесъ не знаемъ кои сѣ били масони. Когато разглеждахме закона за моралното издигане на войската, азъ предложихъ да се съобщатъ имената на офицерите, за които е установено, че сѣ били масони. Дай Боже да нѣма такива въ войската, но едно време ги имаше. Тѣзи офицери-масони правиха военните преврати. Тѣзи офицери трѣбва да бѣдатъ деградирани, да бѣдатъ обявени въ недостоинство, както се предвижда това за други провинени офицери. Кой знае защо, тогавашниятъ министъръ на войната каза, че не е съгласенъ съ моето предложение.

Въ това отношение трѣбва да се обърне особено внимание. Да си отваряме очите, г-да, защото и днесъ въ Франция организираното масонство, ми се струва, играе голѣма роль. Случаи като този съ адмиралъ Дарланъ, като този съ генералъ Жиро, мисля, по никакъвъ начинъ не могатъ да бѣдатъ отделени отъ масонството. Затуй и въ това отношение ние трѣбва да вземемъ мѣрки.

Ако очистимъ нашата държава, ако стабилизираме и заздравимъ положението преди всичко на чиновничеството, което е апаратътъ, съ който държавата действува, тогава българскиятъ народъ ще повѣрва напълно въ днешната власт, и ние ще го обединимъ около трона на Негово Величество Царя. Въ тѣзи тежки времена ние не знаемъ какво става въ близостъ на нашите граници; ние не знаемъ, по какъвъ начинъ въ най-скоро време ще се развиятъ събитията. Ние ще бѣдемъ готови да посрещнемъ всички събития, ако сме въоръжени не само материално, но и духовно. Ако всички сме духовно обединени, ако сме съ пълно доверие около трона на българскиятъ цар, около Негово Величество Царя — тогава можемъ да върваме въ победата, . . .

Таско Стоилковъ: (Ржкопѣска)

Крумъ Митаконъ: . . . и да създадемъ една истински велика България. И моятъ последенъ позивъ е: всички еднородно, безъ колебание — съ много малкото изключения на тѣзи, които сѣ, да ги нарека така, издѣлки на нашата нация — да извикаме: Да живѣе велика и обединена България! (Нѣкои народни представители ржкопѣска)

Д-ръ Божко Ковачевски: Браво!

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-да народни представители! Моля да се съгласите да вдигнемъ заседанието. За следващото заседание въ вторникъ, 24 ноември, 15 ч., председателството, въ съгласие съ правителството, ви предлага следния дневенъ редъ:

1. Първо четене на законопроектъ за цензове, заплати и възнаграждения на държавните служители — продължение на разискванията.

Второ четене на законопроектите:

2. За кооперативенъ строежъ на читалищни сгради.

3. За признаване дипломите на лица, завършили чуждестранни висши училища.

4. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за взаимнозастрахователните сдружения.

Когато приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 18 ч. 30 м.)

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **АЛЕКСАНДЪРЪ ЗАГОРОВЪ**
 { **ИВАНЪ МИНКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**